

ՍՈՒՐԲ ՂԵՂՈՆԻՍԵԱՆՑ ԸՆԾԱՀ ՀԻՈՒՏԱԿԻՆ

«Մահ իմացեալ՝ մահ է, մահ
ոչ իմացեալ՝ անմահութիւն
է».

«Որ զմահ ոչ գիտէ՝ երկնի ի
մահուանէ իսկ որ գիտէ զմահ՝
ոչ երկնի ի մահուանէ»:

(ԵՂԻՇԷ ՊԱՏՄԱԳԻՐ)

Հազար հինգ հարյուր տարի է անցել
այն օրվանից, երբ հայ ժողովրդի քաջարի
հոգևոր հայրերի՝ Սուրբ Ղևոնդյանց սրտից
այս սքանչելի պատգամը թռավ և սերունդ-
ների հիշողության մեջ նրանց անմահու-
թյան ուղին գծեց.

«Ով ընդունում է, թե մահ կա,
նա մեռած է, փսկ ով մահ է ընդու-
նում, նա անմահ է».

«Ով չգիտե, թե ինչ է մահը, վա-
խենում է մահից, իսկ ով գիտե, թե
ինչ է մահը, չի վախենում նրանից»:

Բարոյական արիության այս դասը
տվեց, հերոսական այս ոգին ներշնչեց Հնա-
դարյան հայ ժողովրդին Հայոց Սուրբ
եկեղեցու հոգևորականության՝ եպիսկո-
պոսների, քահանաների այն լուսաշող
երամբ, որ քաջամարտիկ Սուրբ Ղևոնդ
քահանայի անունով «Սուրբ Ղևոնդեանք»
կոչվեց, որ քաջաբար, հերոսաբար մեռնե-
լով անմահ մնացին ու իրենց սիրեցյալ
ժողովրդի անմահ անունը կտակեցին հետ-
նորդ սերունդներին:

Երախտագետ հայ եկեղեցին նրանց՝
իր անմահ հայրերին սրբերի դասը դասեց,

պաշտամունքի սեղան հանեց ու ցայսօր
պաշտում է նրանց, տոնում նրանց հիշա-
տակը, նրանց մշտաբարբառ սուրբ պատ-
գամները, ոգեշնչում նրանց արիությամբ
ուխտելով նրանց հերոսական ճամբով
ընթանալ, մեռնել իր ժողովրդի ազատու-
թյան համար ու արյան գնով հայրենիքը
պաշտպանել:

Հազար հինգ հարյուր տարիների խոր-
քից հնչվում է նրանց անուշիկ ձայնը և
արձագանք գտնում հայ հավատացյալների
կրծքում: Ժամանակի հզոր ալիքը բյուրա-
վոր մարդիկ է գլորել հավիտենական մո-
ռացության ծոցը, բայց քաջարի սրբերը,
օթևանը երկինք, կանգուն են անշարժ
հայ հավատացյալ, երախտագետ ժողովրդի
սրտում:

Դեռ ևս չսրբորդ դարում պարսից
թագավորը Հայաստանի մի մասն ու քրիս-
տոնյա հայերին քրիստոնյա Հունաստանից
հեռու պահելու և Պարսկաստանը դավիթ
մեծ վտանգից ազատելու նպատակով,
փորձեց իր հզոր բանակների արշավանքով
նվաճել Հայաստանը, քրիստոնեությունը
վերացնել այնտեղից, կրակապաշտական
կրոնով կապել հայերին պարսից հետ:

ՂԵՒՈՆԴ ԵՐԷՑ

«Մի՛ թուլութեամբ լժանիցիմք, այլ պնդութեամբ սրտի և
հաստատուն հաւատովք կամակար յարձակեցուք ի վերայ
թնշամեացն, որ յարձակեալ գան ի վերայ մեր»:

(Եղի օ է)

Հայոց քաջարի զորքը Մուշեղ Մամիկոնյան հերոս Սպարապետի զորավարությամբ դուրս եկավ պարսից մեծ բանակի դեմ: Ճակատամարտի ընդարձակ դաշտում դեմ առ դեմ կանգնեցին պարսից և հայոց բանակները:

Դաշտավայրի կղերքին կանգնած լեռնալանջում դահի վրա նստած հայոց թագավորը դիտում է պատերազմի դաշտը: Նրա կողքին ծնկաչոք, Սուրբ Ավետարանը և խաչը ձեռքին, Հայոց Սուրբ Հայրապետը աղոթում է հայոց զորքի հաղթության համար:

Զորքի առաջ սպիտակ ձին հեծած, շողարձակ սուրը ձեռքին կանգնած է սերելի Սպարապետը, որի հրամանին է սպասում զորքը:

Հանկարծ Սպարապետի շողացող սուրը բարձրանում է դեպի վեր. նա հայացքն ուղղում է զորքին և որոտադին ձայնով գոչում. «Գալանց ազգի զավակներ, օ՛ր, անդր, հառա՛ջ, հանուն մեր սուրբ հավատի և հայրենյաց, գրո՛հ դաժան թշնամու վրա»:

Կաթսայում եռացող ջրի նման ոգեփռված զորքը թիկնադարձ հայացքով նայում է սարալանջում բազմած իր թագավորին, աղոթող ու խաչակնքող սուրբ Հայրապետի երեսին, խաչ է հանում և ինքը, շուռ է զալիս դեպի սերելի Սպարապետը և միաձայն աղաղակում. «Կեցցե՛ Սպարապետը, մեր սուրբ հավատի և հայրենիքի համար», և գրոհում է թշնամու վրա:

Պարսից անեղ բանակը բազմաթիվ դիակներ թողնելով ուսումնառչում, փախչում է և հայոց փոքրիկ գնդերը ջարդելով նրան, ջրում են մինչև պարսից սահմանը:

Հինգերորդ դարի կեսերն են: Պարսից Հազկերտ Երկրորդ կատաղի թագավորը իր պետության համար մեծ վտանգ կանխատեսելով Հայաստանից, որը հավատարկից էր հունական պետության, մձուռն է վերացնել ջրիստոնեությունը Հայաստանի պարսկահպատակ մասից, Հայոց եկեղեցի-

ները քանդել, կրակապաշտական տաճարների վերածել, հայերին հավատով կապել կրակապաշտ պարսից հետ:

Հազկերտ թագավորի հրամանով նրա հազարապետ Միհրնեսհը մի խիստ թուղթ է գրում Հայոց եկեղեցու եպիսկոպոսներին, պահանջելով որ ձեռք քաշեն ջրիստոնեությունից, իրենց եկեղեցիները ատրուշաններ դարձնեն: Արքայական այդ հրամանին կամ պետք է պատասխան տան կամ Պարսկաստան դնան արքայական ատյանին ներկայանալու:

Պարսից թագավորը բազմաթիվ մոգեր է ուղարկում Հայաստան Վասակի և նրա զորքերի հետ միասին, Հայոց եկեղեցիները կրակապաշտության աղոթատներ դարձնելու:

Առաջին փորձը տեղի է ունենում Անգղ դյուղաքաղաքում:

Կիրակի օր է, Ղևոնդ քահանան պատարագ է անում եկեղեցում, որը լիքն է աղոթող հավատացյալներով: Գրմապետը դավաճան Վասակի և նրա հետ միացած դավաճան հայ իշխանների զորքի աջակցությամբ մոտենում է եկեղեցու դրան, հրամայում է ջարդել փակ դուռը, ներս խուժել և կրակի պաշտամունք կատարել:

Հայրենասեր Ղևոնդը պատարազն ընդհատում է, զինում աղոթողներին դադանակներով և հարձակվում ջրմերի վրա և նրանց դուռնները ջարդելով փախցնում:

Մինչ դավաճան Վասակ Մյունին իր համախոհ իշխաններով ու զորքով Անգղի եկեղեցին ջրմապետին հանձնելու անհաջող փորձն էր անում, լուր հասավ Հայաստան, թե Պարսկաստան կանչված և բանտարկված նախարարներն էլ ուրացել են իրենց հավատը, բանոթից աղատվել և Հայաստան են վերադառնում:

Այդ լուրն առնելով ալեկոծվում է Հայաստանը, առանց իմանալու թե «Աստված և Հայրենիք» դրոշակն իրենց սրտերում կրող նախարարները Սպարապետ Վարդան Մամիկոնյանի հետ միասին կեղծ ուրացություն միայն հնարավոր էին համարել աղատվել բանտից և վերադառ-

նալ Հայաստան հայրենիքն ու հավատը պաշտպանելու իրենց արյունով ընդդեմ Վասակի, նրա կողմնակից իշխանների և մոլերի:

«Հավատի և Հայրենիք» դրուշակակիր քաջարի սուրբ եպիսկոպոսները կայծակի արագութեամբ ցրվում են Հայաստանի դյուղ ու քաղաքները, լեռներն ու բերդերը հայ ժողովրդին ոտքի հանելու, իրենց արյունով պաշտպանելու հավատն ու հայրենիքը:

Ամենուրեք արձագանք են դառնում քարոզները: Դավանող հայ ժողովուրդը՝ թե կին, թե տղամարդ այս արձագանքն էր տալիս:

Ճառ է ասում Ղևոնդ քահանան. «Թուլութեամբ չհուսահատվենք, կղբայր-նե՛ր, այլ ամուր սրտով, հոժարութեամբ և հաստատուն հավատով հարձակվենք թշնամիների վրա, որոնք մեզ վրա են արշավում: Մենք կրկնակի հույս ունենք, եթե մեռնենք՝ կապրինք, անմահ կմնանք,

եթե մեռնենք՝ մեզ կմնա մեր կյանքը»...

Հայրենասիրական ոգով շեկացած, հավատով հզոր քահանայի կոչին արձագանքում են զորքն ու ժողովուրդը:

Սկսվում է վերջին վճռական ճակատամարտը Տղմուտ գետի ափին, Ավարայրի դաշտում: Վաղ առաջ Սպարապետ Վարդան Մամիկոնյանը ճառ է արտասանում զորքի, իրենց հայրենիքին հավատա-

րիմ քաջ զորապետների առջև, հորդորում կռվել արիաքառ հանուն հայրենիքի և հանուն ազատութեան օտար լծից:

Ավարայրի պատերազմը վերջանում է Հայրենիքի պաշտպան Վարդան Մամիկոնյանի, նրա մի քանի զորավարների և 1036 հայ քաջամարտիկների մահով: Այդ կռվում պարտիկները մեծ ջարդ են կրում հայերից:

Ամոթապարտ մնաց պարսից թագա-

վորը, իսկ Հայաստանը՝ անընկճելի, հայոց հավատն՝ անպարտելի:

Հաղկերտն հայ ժողովրդին կրոնավորական եւ անմիտ փորձից դազազած, դադարեցրեց պատերազմը եւ դատի կանչեց Պարսկաստան թե ազգի դավաճան Վասակին եւ թե պատերազմին շունչ ու հողի տվող հայ նախարարներին, եպիսկոպոսներին, քահանաներին՝ Ղևոնդի գլխավորութեամբ:

Շղթայակալ ու հետիոտն Պարսկաստան են տարվում Սահակ եւ Հովսեփ եպիսկոպոսները, հայրենասեր Ղևոնդ երեցը, Մուշե, Արշեն, Սամվել քահանաները, Բաջալ եւ Արբազամ սարկավազները:

Արքայական ատյան, դատ ու դատաստան:

Մերկացվում է երկերեսանի դավաճան Վասակը, որ հայոց նախարարներին դադունի երգմնազիր էր տվել, թե նրանց հետ կաշտպանի հայրենիքը, իսկ արքային խոսք՝ թե իր կողմնակից իշխաններով հայոց ժողովրդին կրակապաշտ կդարձնի եւ Հայոց եկեղեցիները քարուքանդ կանի:

Սուրբ Ղևոնդյանք քչվում են հեռավոր Ապար աշխարհ եւ աշտոնող մեռնում իրենց հավատի համար:

Դավաճան Վասակ Սյունին արքայական ատյանում հայոց ազնիվ, հայրենասեր նախարարների եւ սուրբ Ղևոնդյանց վկայութուններով խայտառակարար մեղադրվում է եւ բանտարկվում:

Այն օրվանից բազմաթիվ բռնավորներ մորելիս երամներով Հայաստան արշավեցին, ավերեցին, հրկիզեցին մեր երկիրը, հայրենի հողը հայ ժողովրդի արյունով ներկեցին, բայց Սուրբ Ղևոնդյանց եւ Վարդա-

նանց ոգով շնչված հայ ժողովուրդը իր արյան գնով, հերոսաբար պաշտպանեց անսլանելի նվիրական Մայր հայրենիքը՝ Հայաստան աշխարհը, նրա սուրբ տաճարները եւ Մայր էջմիածինը, որը աշխարհասիրտ հայ ժողովրդի հայրենակարոտ սըրտերը հայրենիքի հետ անքակտելի կապող ոսկեկապն եղավ մինչ այսօր, երբ մեր ժողովուրդը հասավ ազգային ազատութեան եւ ապահովեց իր գիտութեամբ, արվեստի եւ կուլտուրայի ծաղկումը շնորհիվ Սովետական մարդասեր, հզոր իշխանութեան եւ նրա հերոս, իմաստուն ղեկավարների:

Այս օրերին, այս փառքին, այս ազատութեան ու ապահովութեան հասցրին մեզ սուրբ Ղևոնդյանց ոգին, նրանց սուրբ օրհնութեանն ու աղոթքը, նրանց կերտած հայրենասիրական սուրբ դրոշակը, նրանց սքանչելի ավանդական դաստիարակութեամբ:

Ջերմաբեր աղոթքով, երախտադետ սրտով օրհնենք սուրբ եւ անմահ Ղևոնդյանց տոներն հիշատակը, որոնց բարեխոսութեամբ Տեր Հիսուս հովանի եւ պահպան լինի մեր Սովետական մեծ Հայրենիքի Միութենական իշխանութեամբ, որի շղթայական ազգերի գույնզգույն ղեղեցիկ փնջի մեջ իր ալ կարմիր գույնով շողչողում է նաև Հայոց աշխարհը: Փառապանք կարմիր ու անընկճելի, հզոր, հերոսական Բանակում այսօր իրենց հերոսութեամբ փայլում են նաև Հայկի թոռնիկները, Վարդանանց որդեգիրները ի վառ Աստուծո եւ Հայրենիքի: Նրանց փառք եւ պատիվ երախտազիտական ջերմ դգացմունքներով:

ՊԱՅՐԻԿ